

VESTER – EN INDRE-MISSIONSK HANDELSMAND

Af Vilfred Friborg Hansen

Denne artikel handler om en markant personlighed, der stammede fra Mols, men mest virkede i området lidt nord for det egentlige Mols, nærmere bestemt området omkring Kejlstrup. Christian Vester var født i Grønfeld i 1862 og døde på Benzonshus i Kolindsund i 1940.

Vester var handelsmand og tilhørte den indre-missionske bevægelse. Hans storhedstid som handelsmand falder i de tre første årtier af 1900-tallet, og især i årene omkring Første Verdenskrig (1914-1918). Det er der ikke noget mærkeligt i – tværtimod var især krigsårene og det første par år derefter en gylden periode for mange handelsfolk, da den økonomiske udvikling var hurtig og urolig, så der var gode muligheder for at tjene store penge for dem, der forstod at tyde udviklingen. Udtrykket ”gullaschbaroner” vidner herom – det er møntet på de ”nyrige” handelsfolk, der solgte fødevarer af ikke altid bedste kvalitet til Tyskland, hvor der var behov for alt spiseligt til soldaterne ved fronten og den sultende befolkning derhjemme.

Chr. Vester. Billedet er lånt af Claus Bjerring Lauritsen.

Christian Vester handlede dog især med levende kreaturer, og ikke mindst ejendomme. Og det er ejendomshandelen, han er blevet kendt for, fordi en række store gårde og endda et enkelt gods på egnen har været gennem hans hænder. Kendtest er Møllerup Gods, som Vester forpagtede i 1907-1914, og som han ejede fra 1914 til 1917. I 1920'erne ejede Vester proprietærgården Hannesminde i Følle.

Christian Vester er ikke den eneste på egnen, der slog sig på ejendomshandel i 1900-tallets første årtier, indtil krisen i 1930'erne satte en brat stopper for mulighederne. Kendtest blandt de øvrige handelsmænd er Frederik Legarth i Rønde, Niels Foged i Bjødstrup, og Marinus Sørensen i Kejlstrup. Handelsfolkene handlede også indbyrdes, og ofte indgik de handler sammen. Christian Vester samarbejdede især med Marinus Sørensen fra Justegården i Kejlstrup.

Slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet var også den periode, hvor den indre-missionske vækkelse slog igennem i Feldballe-området, i kølvandet på den kendte indre-missionske præst Axel Busch, der virkede i Feldballe sogn i årene 1888-1893. Efter hans afrejse fra egnen opstod vækkelsen blandt hans tidligere konfirmander, og Vesters hjemby Kejlstrup blev vækkelsens centrum. Her byggedes egnens første missionshus i 1890. Familien Vester blev blandt de ledende i bevægelsen. Sideløbende med vækkelsen i Feldballe-området var en tilsvarende vækkelsesbevægelse på Mols, omkring bl.a. præsterne Blume i Vistoft (1876-1883), og Diderichsen i Tved (1882-1919).

Flere ting fascinerer ved Christian Vesters livsskæbne. F.eks. samspillet mellem handelsmanden og missionsmanden i samme person. Kunne man være en sand missionsmand og samtidig holde sin stilling som handelsmand, hvor det jo gjaldt om altid at gøre en god handel og – populært sagt – om muligt ”snyde” modparten?

Et andet fascinerende træk ved Christian Vesters liv er forløbet fra fattigdom, hvor det måske endda kunne knibe med at skaffe mad på bordet til børnene, og til rigdommen som godsejer på Møllerup Gods. Og så ender forløbet igen i beskedne kår, da Vester må sælge Hannesminde og flytte til mere beskedne omgivelser i ”aftægtshuset” Benzonshus i Kolindsund.

Endelig var Christian Vester som person både karismatisk og markant og har alene derved bidraget til mytedannelse omkring sin person. Stolt og selvbevidst har han været, helt givet ikke altid let at omgås for sine nærmeste, men der stod respekt omkring ham. Han havde sans for at forstå tidens muligheder, og i en tid, hvor det var både ualmindeligt og besværligt at rejse, foretog han store rejser til Norge, Tyskland, Svejts og flere andre lande. Skønt selv rundet af beskedne kår, var han på mange måder ”de store armbevægelers” og de hurtige beslutningers mand.

Mine kilder til Christian Vesters liv har været samtaler med dattersønnen Johs. Vester-Sørensen og hans hustru Annelise Vester-Sørensen, Benzonshus. Desuden har jeg haft adgang til Christian Vesters hustru Ane Dorthea Vesters efterladte håndskrevne erindringer. Endelig er Christian Vester omtalt i to bøger om indre-missionske ”pionerer”, dels H. I. F. C. Matthiesen: ”En sognepræst. Nogle træk af præsten A. Buschs liv og virke”, O. Lohse 1931, og dels F. Pallesen: ”Rudolf Heilmann”, O. Lohse 1944. I hvor høj grad det på dette grundlag er lykkedes at tegne det rigtige portræt af en meget speciel og sammensat person er det svært at sige – men forsøget er i hvert fald gjort.

CHRISTIAN VESTERS BAGGRUND

Christian Vester var født i 1862 i Grønfeld som søn af husmand Rasmus Rasmussen Vester og Birthe Marie Pedersdatter, der stammede fra Agri-Egens sogn. Hans fødenavn var Christian Rasmussen Vester, men han fik ”Rasmussen” slettet i 1905 og hed altså derefter Christian Vester. Men til mysterierne omkring hans person hører, at han selv altid underskrev sig ”Kristian Wester” eller blot ”Kr. Wester”. I artiklen her vil vi dog holde os til det formelt korrekte navn.

Christian var den næst yngste i en søskendeflok på fem – flokken bestod af en datter og fire sønner. Forældrene købte eller lejede på et tidspunkt købmandsbutikken i Kejlstrup. Faderen døde tidligt. Moderen og Christians søskende blev mormoner og udvandrede til USA. Det er baggrunden for, at Christian Vester og hans hustru Dorthea i 1885 efter moderens ønske overtog købmandsbutikken i Kejlstrup.

Ingen af de udvandrede familiemedlemmer brugte eller bruger navnet Vester – alle har kaldt sig Rasmussen. Flere af efterkommerne har senere besøgt Danmark og holdt forbindelsen med Vester-familien ved lige.

UNGDOM OG ÆGTESKAB

Christian Vester giftede sig i 1884 med Ane Dorthea Nielsen Dam, der var datter af sognefoged Thomas Nielsen Dam fra Damgården i Feldballe.

I det første par år havde parret en lille købmandsbutik i Feldballe, som Dorthea passede, mens Christian Vester mest beskæftigede sig med kreaturhandel. Her fik parret det første barn Thomasine Karoline, der dog aldrig blev kaldt andet end Sine.

I 1885 skrev Christians mor hjem fra USA og bad Christian og Dorthea overtage købmandsbutikken i Kejlstrup, efter at både hun og Christians fire søskende var udvandret til USA og havde besluttet at blive derovre.

De unge flyttede herefter til Kejlstrup, men det gik ikke så godt. Dorthea skriver i sine erindringer, at det ikke var let at klare sig i de nye omgivelser i Kejlstrup: ”Der var megen selskabelighed - de fleste af mændene var delvis fordrunkne. Vi var jo unge, 24 år gamle, og skulle være med i alt, og mange kom i vort hjem. Så da vi havde været der i tre år måtte vi sælge forretningen til Marinus Sørensen, og så gjaldt det om at finde et nyt hjem - bort fra byen skulle vi”.

Christian Vester fandt en fallit ejendom i Krakær, og hertil flyttede familien, der nu var forøget med et barn mere, nemlig Ida født i 1887.

Købmandsbutikken i Kejlstrup omkring 1900, til venstre i billedet. Fogedgården i baggrunden. Adressen er i dag Kærtøften 9. Denne bygning blev dog formodentlig rejst af Marinus Sørensen omkring 1890, efter at han havde overtaget Dorthea og Chr. Vesters butik. Hvor det unge Vesterpars butik har ligget i byen vides ikke. Egnsarkivet.

KRAKÆR OG VENDEPUNKTET

I Krakær levede familien Vester i den yderste fattigdom. Huset, de flyttede ind i, var tarveligt – Dorthea skriver: ”der var små vinduer og døre, der aldrig havde været malet, de var sorte af tørverøg og os”, og familiens møbler fra Kejlstrup måtte for en stor del stilles på loftet, da der ikke var plads til dem. ”De var nu så fattige, at de ikke kunne få et rugbrød på kredit, og de og deres tre børn var udsatte for den yderste nød¹”, fortælles det i bogen om pastor Busch. Pudsigt nok har Dorthea Vester i marginen af sit eksemplar af denne bog skrevet: ”Vi har aldrig været så fattige, at hverken vi eller børnene har sultet og ikke kunnet få rugbrød på kredit, hvad vi heller ikke prøvede på”. Tilføjelsen viser Dorthea Vesters stolthed, men sikkert også, at missionsbøgernes stærke understregning af elendigheden før omvendelsen og lykken bagefter måske af og til er trukket skarpere op end virkeligheden tilsiger.

Dorthea fødte tre børn i Krakær, men de to døde som små. Den overlevende var sønnen Thomas. Familien omfattede derefter døtrene Sine og Ida og sønnen Thomas.

Men det var i Krakær, vendepunktet kom. I bogen om pastor Busch betragter forfatteren tydeligvis vendepunktet som et indgreb af højere magter, og det beskrives således:

” Så en dag kom der ganske uventet en postanvisning til ham ovre fra Amerika. Han havde nogle slægtninge (bl.a. hans brødre), der i sin tid var blevet grebet af mormonismen og var rejst over til Utah. Anvisningen lød på ti dollars, men postbudet havde kun en hundrede-kroner seddel, og den kunne Vester naturligvis ikke give tilbage på. Han løb derfor ind til naboens og fik den vekslet.

¹ De følgende citater fra Matthiesens bog om pastor Busch er alle fra afsnittet ”En handelsmand” s. 182-185.

Den seddel kom til at gøre sin nytte: der kom det rygte ud, at han var blevet arving til en stor arvovre i Amerika. Naboen kom straks ind til ham og sagde, at han havde en kalv, om han ikke ville købe den, han kunne godt få den på kredit.

Fra den dag havde Vester den kredit, han før havde manglet, og han kom snart sådan ovenpå, at han kunne købe sig et hus med jord til ovre i Kejlstrup”.

I sine erindringer forklarer Dorthea Vester de bedre vilkår dels som et udslag af ”Herrens førelse med os”, dels som et resultat af Christian Vesters ”ukuelige energi”. Hun omtaler tiden i Krakær som meget ensom, da Christian hver dag var ude og handle. ”Det skal børnene vide, at far har arbejdet umenneskeligt i de unge dage for hjem og børn”, skriver hun. ”Men altid stod vi trofast sammen og hjalp hinanden så godt vi kunne”.

TILBAGE I KEJLSTRUP

Efter at Christian Vester igen havde fået greb om handelen, kunne familien i 1891 forlade de kummerlige vilkår i Krakær og midlertidigt flytte ind som lejere hos Marinus Sørensen på Justegården i Kejlstrup (Kejlstrupvej 29). Da Marinus Sørensen i 1893 selv ønskede at flytte ind efter at gården var ombygget, købte Vester Dolmerstedet i Kejlstrup, en mindre ejendom, der senere er blevet kendt som ”Karetmagerhuset”, da den i en længere periode senere har været beboet af karetmager Jens Møller Andersen. Adressen er Kærtoften 16.

Dolmerstedet omtales også nogle steder, bl.a. i Dorthea Vesters erindringer, som ”Dolmergården”, men det er nok lidt af en tilsnigelse om en ejendom med nogle få tønder land.

Familien kom til at tilbringe de næste 12 år, fra 1893 til 1905, i Dolmerstedet.

Stedet beskrives af Dorthea Vester som mørkt og forfaldent, men Chr. Vester tager straks fat på at fikse det op, og allerede året efter indflytningen bygges der nyt stuehus. ”Det var en fest at flytte ind i de lyse, venlige stuer, det var som et helt kongerige, og dog var det bygget med megen sparsommelighed”, skriver Dorthea Vester.

Det var typisk for Christian Vesters foretagsomhed og måske også et stænk af forfængelighed, at han hurtigt tog fat på at ændre stedet helt efter sit eget hoved. Ombygningen har sikkert også skullet signalere, at nu var der andre tider – det kunne vel også være med til at signalere troværdighed som handelsmand?

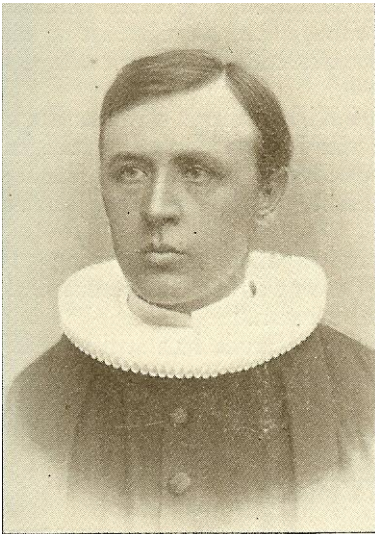
Formodentlig har Christian Vesters handelsvirksomhed i denne periode mest drejet sig om kreaturer. Det vides, at han også foretog slagting, både i tiden på Justegården og i Dolmerstedet. Johs. Vester-Sørensen mener, at Vester f.eks. slagtede får og havde et salg af fåremaver til Hamborg, og at han af og til selv tog til Hamborg for at handle.

VÆKKELSEN I FELDBALLE-KEJLSTRUP

Den indre-missionske præst Axel Busch kom til Feldballe i 1888, og hans blot fem år som præst i sognet skulle få afgørende virkning for området, også ud over sognegrænsen. Folk kom langvejs fra for at høre Buschs prædikener, og søndag efter søndag var kirken fyldt. Allerede to år efter Buschs

ankomst kunne det første missionshus i sognet opføres, nemlig missionshuset i Kejlstrup, der blev indviet af Indre Missions førstemand, Vilhelm Beck, den 23. september 1890.

En helt anden historie er, at pastor Busch af missionens modstandere blev opfattet som en af missionens ”helvedesprædikanter” – d.v.s. en af de præster, der yndede at udmale alle Helvedes pinsler for sognebørnene for at afskrække dem fra at risikere at gå den vej. På tilsvarende vis blev Himmerige beskrevet i så malende og rosenrøde vendinger, at der ikke kunne være tvivl om, hvor det ville være rarest at tilbringe evigheden. Hvorom alt er, så kommer vi ikke udenom, at omtalen af Buschs prædikener lader ane, at hovedpointen i prædikerne netop var at trække forskellene mellem Himmel og Helvede så voldsomt op som muligt.

Pastor Axel Busch, ungdomsbillede. Busch virkede som ung præst i Feldballe-Nødager sogne 1888-1893. Fra bogen om Busch: H. I. F. C. Matthiesen: En sognepræst, Lohse 1931.

For at forstå missionens gennemslagskraft er det også nødvendigt at huske på, at drikfældighed og kortspil var et stort problem i datidens samfund. Talrige er beretningerne om gårdmænd, der spillede hus og hjem væk under en nats druk og kortspil. Men det kan være svært at trænge ind til den egentlige sandhed om disse forhold, da missionens folk efterfølgende naturligt har haft en interesse i at udmale forskellen mellem før og efter mission og omvendelse som større, end den muligvis har været.

Det skal også regnes til missionens fortjeneste, at den bragte store og små i samfundet sammen uden at der skeledes til rang og stand på anden måde, end at der stod en dengang helt naturlig respekt og ærbødighed omkring ”de store”. I Kejlstrup deltog grevefamilien på Møllerup i møderne i missionshuset, og det var i lige stor grad de store gårdmænd og husmænd og håndværkere, der bar missionen – om end ledelsen efter den tids normer altid havde en tendens til at glide over til ”de store”.

Vi kan i beretningerne fra datiden se, at det oftest var kvinderne, der blev grebet af missionen først – formodentlig fordi de kunne se værdien i at forlade den usikre tilværelse med spiritus og kortspil. Der er heller ingen tvivl om, at vækkelsen oftest har været efterfulgt af en også materielt set bedre og mere stabil tilværelse.

VESTERS OMVENDELSE

Også i familien Vester var det hustruen, der først blev vakt, og derefter trak manden med. Dorthea Vester har åbenbart allerede i Krakær-tiden søgt til Feldballe kirke for at høre Busch, tilsyneladende tilskyndet af en veninde i Feldballe.

Det lykkedes hende også på et tidspunkt at lokke sin mand med, men Buschs prædiken viste sig at have den modsatte effekt på Christian Vester – han ”kunne blive helt rasende”, og da Dorthea fik ham lokket med til at høre pastor Busch i missionshuset i Kejlstrup, blev han så forbitret, at ”han mest havde lyst til at gå hen og give præsten en forsvarlig lussing”, hedder det i bogen om Busch.

I samme bog omtales den afgørende begivenhed for Christian Vesters omvendelse at være tabet af et barn. Som tidligere nævnt mistede Dorthea og Christian Vester to børn i Krakær-tiden, men desværre var det ikke de eneste. I alt fødte Dorthea 14 børn, og kun de 7 overlevede (seks piger og én dreng, der så døde som 29-årig).

Efter en af de første børnedødsfald forestod pastor Busch begravelsen, og han spurgte nu forældrene, om de var klar over, hvorfor den lille var kaldt bort? - Det var de jo ikke, så Busch svarede selv: "Det er, fordi den lille skal blive ved at råbe: far, mor, kom!"

Siden døde som nævnt flere af Vesters børn. "De befolker jo Himlen!", sagde Busch til forældrene.

Derefter fortælles det, at Vester ved en lejlighed kom op at køre med en af de "bænkevogne", der kørte venner fra Horne (pastor Buschs tidligere pastorat) til deres trosfæller i Feldballe. Bænkevogne var hestevogne med en bänk i hver side, den tids mest komfortable persontransport på landet. Da de kom til præstegården, lykkedes det Busch at lokke Vester indenfor. I de følgende dage var der møder i missionshuset hver aften, og Vester kom med i kredsen. Næste gang der kom besøg af missionske venner fra Horne (pastor Buschs tidligere sogn), var hans hjem en af dem, der var med til at sørge for indkvartering. Beretningen ender med, at Vester en nat, hvor han er med på et genbesøg i Horne, deler værelse med en af sine frelstte venner, og denne ser ham midt om natten rejse sig op i sengen og udbryde: "Skidt med det jordiske, det er ikke det, det kommer an på!"

Hvorefter beretningen fortsætter: "Men netop fordi det ikke var det, det nu først og fremmest kom an på for ham, velsignede Herren ham i hans jordiske handel og vandel. Folk fik en ubegrænset tillid til hans handelsdispositioner, langvejs fra kom man til ham med kommissioner, han fandt indgang på herregården - og videre frem".

Hvad årsagen var, skal jeg lade være usagt. Men en kendsgerning er det, at Vester både fik gang i handelen og adgang til herregården (Møllerup), hvor både ejerne (slægten Ahlefeldt-Laurvig²) og forpagteren Rudolf Heilmann var med i den missionske bevægelse. Faktisk endte det med, at han blev ejer af selv samme "herregård".

² Møllerup var i slægten Ahlefeldt-Laurvigs eje fra 1863 til 1914. Godset blev købt af grev Frederik Ahlefeldt-Laurvig i 1863, og da han døde i 1888, drev enken grevinde Louise Ahlefeldt, f. de Neergaard, godset videre. Efter hendes død blev Møllerup overtaget af sønnen cand. polit. Greve Frederik Wilhelm Ahlefeldt-Laurvig, der solgte til Chr. Vester i 1914 og selv flyttede til København, hvor han døde i 1929.

Ovenstående beretning er fra Matthiesens bog om pastor Busch. Dorthea Vesters omtale af sin mands omvendelse er lidt anderledes. Hun beretter, at hun mens familien boede i Krakær fik kørelejlighed med et par gårdmandskoner fra Lyngsbæk, der ville til Feldballe kirke og høre den nye præst, altså pastor Busch, lige efter at han var kommet til Feldballe:

"Vi fulgtes ad til Feldballe kirke i måneskin om ad Ulstrup. Det var lang vej frem og tilbage, men vi var så optaget af, hvad vi havde hørt, den oplyste kirke, den nye ivrige pastor Busch. Det var en fastegudstjeneste, der gjorde et vældigt indtryk på mig, det var som jeg havde fundet hjem til min barndomsgud igen."

Efter at de var flyttet til Kejlstrup igen i 1891, fortæller fru Vester: "Far (d.v.s. Chr. Vester, idet erindringerne er skrevet til børnene) var snart optaget af handel, men vi fik tid til at komme og høre den gode forkyndelse og den 23. september blev missionshuset indviet, og så var der jo hele tiden

Kejlstrup missionshus, årstal usikkert. Bygningen ligger der endnu, adressen er Stenbjergvej 13, men husets anvendelse som missionshus ophørte i 1990'erne. Egnsarkivet.

møder... Peter Kallehave var karl i gården og kom tit ind om aftenen og talte med os. Far skulle jo bombarderes, men han var rede til forsvar, indtil Gud fik magt over ham. Det skete ved missionshuset Sarons indvielse i Randers, så var en bænkevogn fra Horne derinde, og mange var med tilbage og blev indkvarteret i Kejlstrup og Feldballe. Vi fik to unge piger fra Horne, og den ene var en smuk og prægtig og udviklet troende pige, som for os fik stor betydning... far var med til nogle af møderne, og det blev årsag til, at han gav sig helt over til Gud".

"Jeg mindes, at der kort efter fars omvendelse blev sagt til ham, at nu kunne han ikke handle mere. Han gik så til Ulstrup for at se på en fallitejendom. Imidlertid kom pastor Busch på besøg, og han sagde til mig, om jeg ville hilse min mand og sige, at hver skal blive i den stand, han er kaldet i. Skulle vi mon ikke have en troende handelsmand - det er netop det, vi trænger til". Derefter blev familien boende i Kejlstrup og Vester fortsatte handelslivet.

Citatet kunne tyde på, at Chr. Vester selv har haft skrupler om foreneligheden mellem mission og handelsliv – eller i hvert fald, at omgivelserne har stillet spørgsmålstejn ved foreneligheden mellem de to sider. Men pastor Busch har åbenbart affærdiget dem, og det var godt set, for Chr. Vester blev missionen en stor hjælper som handelsmand. Han havde den kapital og handlekraft, som missionen ellers ville have savnet.

Den helt store vækkelsesbølge kom i sognet efter at pastor Busch havde fået nyt kald i Bøvling. Dorthea fortæller, at det efterhånden var blevet et stort arbejde med den store familie, og den ”megen uro, som handelen førte med sig”. Dertil kom så ”det store røre” vinteren efter at Busch var rejst, med ”masser af møder og mange fremmede og megen nattevågen, men stor åndelig velsignelse over hjem og gerning og samfund, og vi var jo unge dengang, ca. 30 år gamle, så vi kunne nok holde ud til en del”.

I 1897 lykkedes det den lokale Indre Mission at overtage Rønde Højskole, efter at den var blevet opgivet af grundtvigianerne. Chr. Vester var med i kredsen, der støttede højskolen, men nøjagtigt, hvad Vesters rolle har været, er uklart. I bogen om Rudolf Heilmann fortæller forstander Kr. Herskind i et tilbageblik, at Rudolf Heilmann, der var forpagter på Møllerup og en af initiativtagerne til projektet om en indre-missionsk højskole, introducerede ham til Chr. Vester. Herskind beretter om Chr. Vester på dette tidspunkt, at ”han drev lidt småhandel”, og at han ”i sin vantro tid” havde været ”langt ude”. Det var en vinterdag, men Vester gik ude i skjorteærmer. ”Der var den gang gået nogle år siden hans omvendelse. Der lyste os en oprigtighed i møde, som virkede betagende på os. Jeg forstod godt, hvorfor Heilmann følte sig ligesom ham nærmere end nogen anden”. Heilmann flyttede fra egnen i 1897, og Herskind fortæller, at herefter ”blev Christian Vesters hjem det sted, jeg søgte mest til her på egnen. Jeg er tilbøjelig til at mene, at når Heilmann valgte at føre mig ind i dette hjem, havde det som grund, at dersom der skulle foretages noget i anledning af den sag, jeg var kommet for (oprettelsen af Rønde Højskole som indre-missionsk højskole, vfh), vidste Heilmann, at hos Vester fandtes den fornødne dristighed og handlekraft, den, der savnedes hos de fleste andre i temmelig stort mål”.

Herskind beretter videre, at Heilmann på hjemvejen fortalte, hvorledes ”vennekredsen sluttede sig sammen om Vester, da han havde fundet igennem til Guds fred, for at berede ham til en ny og bedre næringsvej. Han blev nu storhandelsmand, og på adskillige herregårde kom hele omsætningen af heste og kreaturer til at gå gennem hans hænder”.

Uddraget viser, at Chr. Vester blev en af missionens ledere, måske især efter at Rudolf Heilmann havde forladt egnen. Venskabet med Kr. Herskind holdt livet igennem. Uddraget viser også, at man i indre-missionske kredse kædede Chr. Vesters fremgang som handelsmand sammen med hans omvendelse, og at positionen som ledende missionsmand kunne være en fordel rent handelsmæssigt. Godsejerne og de store gårdejere støttede ofte Indre Mission, ikke altid af religiøse grunde, men fordi missionen var med til at holde drikkældigheden væk fra husmænd og landarbejdere, hvis arbejdskraft godser og gårde var afhængige af.

Chr. Vester kæmpede livet igennem med åndelige spørgsmål og overvejelser. Det fremgår tydeligt at en notatbog, som Annelise og Johs. Vester-Sørensen har gemt. Her har Chr. Vester på forskellige tidspunkter skrevet om sine overvejelser om tro og tvivl – og her berører han også forholdet mellem handel og trosliv, som åbenbart ind imellem har anfægtet ham. Men notatbogen lader ingen tvivl tilbage om, at Chr. Vesters tro var dybt alvorligt ment og noget, han havde med sig i hverdagen.

Johs. Vester-Sørensen kan også berette, at Vester i hvert fald i de senere år jævnligt tog sin almanak med dagens tekst frem og læste op af den for familien.

I øvrigt tilhørte alle datidens store handelsmænd den missionske bevægelse – det gjaldt Frederik Legarth i Rønde, Niels Foged i Bjødstrup og Vesters nærmeste samarbejdspartner Marinus Sørensen i Kejlstrup. De havde også alle tætte relationer til Rønde Højskole, hvis oprindelige navn var ”De Helliges Højskole på Djursland og Mols”, og især til forstanderen, Kristen Herskind.

KJELLERUPGÅRD

Fremgangen for Vester fortsatte. Både handels- og familiemæssigt: fire piger kom til: Ingeborg født i 1893, Elisabeth (”Libbe”) 1899, Johanne (”Hanne”) 1902, og Gudrun (Gutte”) 1904.

I 1905 kunne Vester købe Kjellerupgård, og overlade Dolmerstedet til handelsvennen Frederik Legarth, hvis bror Jens Legarth derefter flyttede ind. Jens Legarth blev senere, i 1908, gift med den ældste af Vesters piger Sine. Han var udlært slagter og indrettede slagteri i Dolmerstedets udbygninger – senere overtog Sine og Jens Legarth Søholm i Kolindsund.

Kjellerupgård er den ene af de to gårde, der allerede blev flyttet ud af Kejlstrup landsby i 1800-tallet. Gården ligger nu lidt syd for Kejlstrup, på vejen mod Grønfeld, og den domineres også i dag af det store og lidt særprægede stuehus, som Vester lod opføre ved at ombygge det tidligere stuehus fra 1892. Adressen er Stenbjergvej 17.

Typisk nok havde Vester ikke haft gården i mere end et år, før han lod stuehuset helt ombygge, så det fik et næsten herregårdsagtigt udseende. Haven blev omlagt i prætentios stil med rindende vand og bassiner.

Der var ikke gået mere end et år efter ombygningen af stuehuset, før Vester kastede sig ud i endnu et ”eventyr”, idet han forpagtede Møllerup Gods, der fra 1863 havde været i slægten Ahlefeldt-Laurvigs eje, fra 1900 ved grev Frederik Wilhelm Ahlefeldt-Laurvig

I 1997 fortalte de daværende ejere af Kjellerupgård, Doris og Carl Nielsen, mig, at historien gik, at da Chr. Vester i 1907 overtog forpagtningen af Møllerup, var det meningen, at svigersønnen I. P. Petersen skulle overtage Kjellerupgård og drive den sammen med sin egen gård. I. P. Petersen ejede nabogården (nuværende Flemming Sloths gård, Stenbjergvej 11), og var gift med Vesters næstældste datter Ida.

Ida og I. P. Petersen forpagtede Kjellerupgård fra 1907 og skulle så ifølge historien senere helt overtage den. Men pludselig ændrede tingene sig afgørende. Ifølge Carl Nielsen fordi Chr. Vester blev klar over, at I. P. Petersen havde til hensigt at lægge haven om. Og da haven var noget af Vesters stolthed, blev han rasende. Petersen havde allerede nået at tømme Vesters flotte bassiner for vand. Herefter var det slut med enhver snak om I. P. Petersens overtagelse af Kjellerupgård. ”Min bedstefar, der var sognerådsformand, fik direkte at vide af Chr. Vester, at I. P. Petersen i hvert fald aldrig ville få Kjellerupgård”, fortalte Carl Nielsen. Da I. P. Petersens forpagtningsaftale var udløbet, blev gården i stedet solgt til Carl Nielsens far, Rasmus Nielsen, sandsynligvis ved bedstefaderens mellemkomst.

Andre forhold end ovennævnte kan naturligvis have spillet ind, men i hvert fald kom I. P. Petersen aldrig til at overtage Kjellerupgård, selv om det som nabo må have været oplagt for ham, og selv om han allerede under forpagtningen har drevet de to gårde sammen.

Kjellerupgårds imponerende hovedbygning fotograferet 1994, foran står det daværende ejerpar Doris og Carl Nielsen. Foto ved forf..

Under alle omstændigheder viser historien et karakteristisk træk ved Chr. Vester, nemlig det glødende temperament. Barnebarnet Johs. Vester-Sørensen fortæller, at der i familien også går en historie om Vester og hans ellers gode ven og handelsfælle Marinus Sørensen fra Kejlstrup. De to havde sammen været ude at se på en gård, som de muligvis ville købe i fællesskab. De var kørende i Marinus Sørensens vogn, med Chr. Vesters heste spændt for. Men på hjemvejen mellem Tirstrup og Feldballe kom de to op at skændes, og det endte med, at Chr. Vester resolut spændte sine heste fra vognen og red hjem. Hvordan Marinus Sørensen kom hjem, melder historien intet om, men derimod, at de to naturligvis hurtigt blev gode venner igen, for lige så hurtigt Vesters temperament kunne flamme op, lige så hurtigt kølede han ned igen. Men der var aldrig langt mellem ord og handling.

I øvrigt blev familien Vester boende på Kjellerupgård i de første år efter forpagtningen af Møllerup, og i familien fortælles det, at Vester nåede at ryge tre store cigarer på sin daglige morgentur fra Kjellerupgård til Møllerup. Det skal han til sidst være blevet så syg af, at han måtte på et længere rekreationsophold.

I 1909 overtog Dorthea Vester ledelsen af husholdningen på Møllerup, og derefter flyttede familien til godsets forpagterbolig. De tre sidste af pigerne, Elisabeth, Johanne og Gudrun, kom derfor til at tilbringe størstedelen af deres barndom og ungdom på Møllerup, og det prægede dem i forhold til de første tre piger, der var vokset op under mere beskedne vilkår – fortælles det i familien.

Chr. Vester var glad for sang og musik, og alle pigerne lærte at spille klaver – to af dem fik sangundervisning. De havde privatlærer, bl.a. den senere pastor Jørgensen i Feldballe, og frk. Ginnerup, der var den sidste blandt flere privatlærerinder. Hun blev ved at have kontakt til Vesterfamilien, og var med til alle mærkedage i familien.

MØLLERUP

Det var i 1907, Chr. Vester forpagtede Møllerup, men familien blev som nævnt boende på Kjellerupgård til 1909.

Dorthea Vesters erindringer lader ane, at det var hende meget imod at forlade Kjellerupgård. Men det blev for besværligt at bo på Kjellerupgård og arbejde på Møllerup. ”Jeg ville ikke hindre ham, men jeg ønskede ikke noget ud over at få lov at bo på Kjellerupgård”, skriver hun, og hun beskriver forpagterboligen på Møllerup som ”ikke særlig indbydende imod det sollyse Kjellerup”. Det er tydeligt, at hustruen til tider har haft besvær med at følge med i mandens ambitioner og rastløse energi.

I august 1914 købte Chr. Vester så Møllerup Gods. Dorthea Vester skriver: ”Så kom far en dag og sagde, at nu havde han købt Møllerup. Det var ingen glæde for mig, jeg kunne ikke altid følge med i

Møllerup omkring 1908 – omtrent sådan har Møllerup også set ud i perioden 1914-1917, hvor Chr. Vester ejede godset. Det nuværende karakteristiske klokketårn blev opsat 1920, hvor skibsreder Poul Carl købte godset. Egnsarkivet.

den hurtige udvikling fra det ene til det andet. Det var min mands utrættelige energi, der skabte det hele, men jeg ved, at det var under bøn og ængstelse, han gik til dette skridt...”

Greven flyttede til København, og året efter flyttede familien Vester ind i Møllerups hovedbygning. ”Der var sol og lys, rigelig med plads imod de mørke, fugtige værelser i forpagterboligen, som nu blev lavet om til elevværelser”, skriver Dorthea Vester.

Jeg kender ikke til efterretninger om, hvad der lå bag handelen. Kan greven være kommet til at skylde Vester penge? Men det hele kan naturligvis være meget regulært – greven, der var uddannet cand. polit., kan have ønsket at afhænde godset og flytte til hovedstaden.

Lige så gådefuld, købet af Møllerup kan forekomme, lige så gådefuldt kan det forekomme, at allerede efter tre år, i august 1917, sælger Vester godset til skibsreder V. Müller (der så tre år senere sælger videre til en anden skibsreder, Poul Carl). Det fremgår klart af Dorteas erindringer, at det hverken var hende eller børnene, der havde ønsket at sælge – hun skriver: ”Jeg syntes ikke, jeg havde holdt så meget af Møllerup, da den blev købt, da jeg syntes, at jeg ikke kunne opfylde mine forpligtelser over for de mange folk, det store hus, og de mange krav i forskellige beslutninger. Men nu blev den solgt, og jeg havde jo heller ikke skønnet nok på alle de goder, som Gud havde velsignet os med. Jeg syntes heller ikke, jeg havde været den hjælp for min mand, jeg burde have været, jeg var bange for, at han altid spændte for vidt... der gik mange tanker gennem mig, og børnene var jo også kede af det, det var jo ellers fars mening at bevare Møllerup, så børnene kunne have et fælles hjem at samles i, men det blev det nu ikke til noget med, og det har vel heller ikke været Guds vilje med os...”.

Det er påfaldende, at efter salget af Møllerup ser Vester ikke ud til at have haft noget lignende at flytte ind i – godt nok en præsentabel villa i Rønde, men trods alt noget af et ”fald” i forhold til Møllerup Gods.

Men ok – den helt ukomplicerede virkelige årsag til salget af Møllerup kan være, at Chr. Vester fik så godt et tilbud på Møllerup, at han ikke kunne sige nej. Han havde købt Møllerup for 435.000 kr. og solgte tre år senere for 1.300.000 kr.³ – en svimlende sum dengang, men ejendomspriserne var naturligvis kommet i voldsomt skred under krigen. En af Vester-døtrene har fortalt, at familien blev ”rendt på dørene” af skibsredere, der ville købe Møllerup, og det irriterede dem, da de ikke ønskede at sælge. Men en skønne dag kom Vester altså alligevel og fortalte, at han havde solgt til netop en skibsreder, V. Müller, der i øvrigt blot tre år senere solgte videre til en anden skibsreder, Poul Carl. Skibsreder Carl, og efter hans død i 1939 enken fru Kiss Carl, havde derefter Møllerup til 1967⁴. Flere skibsredere havde tjent sig rige under verdenskrigens gunstige handelsforhold og var interesseret i at anbringe pengene i jord og ejendom.

Chr. Vesters fortjeneste ved salget af Møllerup var så stor, at der gik frاسagn om den, specielt i missionske kredse, i mange år efter. Og fortællingen gik, at Vester ikke fandt den store fortjeneste rimelig i forhold til greven og derfor rejste til København for at give grev Ahlefeldt-Laurvig en del af fortjenesten. Historien kan være opstået fordi missionske kredse havde svært ved at forlige sig med, at Vester tjente så mange penge, at det kunne tolkes som om han havde ”snydt” greven. I dag ville ingen formodentlig få den slags tanker – vi er alt for vant til, at nogle tager enorme fortjenester hjem ved ejendomshandler på ganske kort tid. I familien er traditionen, at Vester sendte greven en check på 80.000 kr., samtidig med at der også blev et større beløb til hver af børnene, og uanset hvor besynderlig historien er set med nutidens øjne, så kan den bestemt ikke afvises.

Mange af de store handelsmænd, der havde tjent sig rige under verdenskrigen, kom i klemme, da ejendomspriserne raslede nedad i efterkrigsårene. Ejendommene kunne herefter kun sælges med tab, og mange af handelsmændene havde sat sig i forpligtelser, de ikke kunne opfylde, da

³ Danske slotte og herregårde, bind 14, Hassing, Kbh. 1967, s. 316.

⁴ Se ”Folk og Liv på Røndeegnen”, bind 10, 1991, der er et særnummer om Møllerup.

udviklingen gik den anden vej. Men Vester solgte altså Møllerup på et tidspunkt, hvor priserne toppede – det kan skyldes mange forhold, men kan jo også være et udtryk for forudseenhed.

Jeg skal lige tilføje, at uanset om Chr. Vester kunne kalde sig gårdmand eller proprietær eller godsejer, så blev han hele livet ved at tale delvist dialekt og f.eks. sige ”a” i stedet for jeg. Han var på alle måder en meget direkte og ligetil person, der talte lige ubesværet med høj og lav.

MELLEMSPIG I RØNDE

Johs. Vester-Sørensen fortæller, at Vester efter salget af Møllerup købte ejendomme op på Sjælland, bl. a. Islevgård ved Valby og en større gård ved Ringsted. Men herhjemme havde familien ikke nogen større ejendom at flytte ind i – i stedet købte Vester den store lægevilla på ”toppen” af Rønne, den nuværende Adresseavisens ejendom, Grenaaavej 10⁵. Hertil flyttede familien i 1918 – d.v.s. at det ser ud til, at flytningen var overladt til hustruen og sønnen Thomas Vester, som Chr. Vester havde overladt den fra Møllerup udskilte proprietær-ejendom Eriksminde til. Dorthea Vester fortæller: ”Det var jo en stor oprydning at flytte fra Møllerup til Rønne, nu bagefter står det for mig som i en tåge, vi købte jo villaen i Rønne og flyttede derop, hvor der var god plads til det meste af vort tøj. Far rejste ud, han kunne ikke være hjemme. Jeg boede den sidste nat på Eriksminde, hvor Thomas og Kathrine jo havde et dejligt hjem... Thomas kørte mig så om morgenen til Rønne. Der havde børnene begyndt at stille på plads, det blev et dejligt hjem, men vi følte os aldrig rigtig hjemme der”.

Chr. Vester skal have haft bil i Rønne-tiden – formodentlig har bilen været købt allerede i Møllerup-tiden. En ældre, trofast karl fra Møllerup flyttede med til Rønne og havde som opgave at passe den store have, samt at passe og køre bilen, for Chr. Vester fik aldrig selv kørekort. Man skal lige betænke, at en privatbil i sig selv var et særsyn på dette tidspunkt.

Den alt overskyggende begivenhed for familien Vester under opholdet i Rønne, der kun blev på to år, var tabet af Dorthea og Chr. Vesters eneste overlevende søn Thomas Vester, der kun blev 29 år gammel. Han blev offer for den spanske syge, der hærgede i Europa i det første par år efter verdenskrigens ophør. Thomas døde i januar 1919. Ved hans død var hustruen gravid med parrets andet barn, der blev født 12 dage efter faderens død.

⁵ Villaen var bygget i 1908 af læge Albeck, der i 1917 var flyttet til Århus. Han var far til den senere læge Albeck i Rønne. Formodentlig købte Kr. Herskind fra Rønne Artiumkursus huset af Vester – i hvert fald blev han senere ejer af det, og huset fungerede som både lærerbolig og elevkollegium i tilknytning til kurset (nu Rønne Gymnasium). Fra 1937 husede villaen Kalø-Knebelvig Landboforening, indtil det i 1964 blev købt af bogtrykker Åge Sørensen, Adresseavisen. Husets historie kan læses i ”Folk og Liv på Rønneegnen”, bind 12, side 29-32

Adresseavis-villaen, den tidligere lægevilla. Dette billede er fra 1995, men villaen har ikke ændret sig væsentligt, siden den blev bygget i som lægebolig i 1908. Den er tegnet på Hack Kampmanns tegnestue i Århus. Familien Vester boede her 1918-20. Egnsarkivet.

I første omgang flyttede den unge enke Kathrine Vester op til svigerforældrene i villaen i Rønne, mens Chr. Vester fik bygget en standsmæssig villa til hende i Kejlstrup. Villaen blev en rigtig ”Chr. Vester-villa”, stor og præsentabel og lidt speciel i forhold til omgivelserne – den kan stadigvæk ses på adressen Stenbjergvej 3 B. Her boede Kathrine Vester til sin død i 1960, hun giftede sig ikke igen, og hun viste sig resten af livet kun i sort. Villaen var derefter i professor Hannestads, og fra 1967 til 1981 i fru Kiss Carls eje (tidligere ejer af Møllerup). I en periode var der dyreklinik i den.

HANNESMINDE I FØLLE

Lægevillaen i Rønne har givetvis aldrig været tænkt som blivende sted for den rastløse handelsmand. Opholdet i villaen blev på to år, derefter købte Vester den store proprietærgård Hannesminde i Følle. Det var i 1920. ”Det var ikke til for min mand at holde ud at gå deroppe i Rønne og ingenting tage sig for, han var jo kun 58 år og rask”, skriver Dorthea.

Som vanligt kastede Vester sig straks ud i en større ombygning, og der blev skabt et flot hjem i den store hovedbygning på Hannesminde. Her var familien i otte år.

Under en rejse til Hamborg i en af de første år i 1920’erne købte Vester en rigtig luksusbil, en Buick – selv om han stadigvæk var afhængig af andre til at køre for sig.

Men ”det begyndte at rykke i børneflokkene, der nu en efter en blev forlovet og gift og fløj bort fra reden. Så sad vi to gamle ene tilbage, så vidste vi, at nu kunne vi ikke holde ud ret længe, så det endte med, at vi solgte gården den 17. december 1928”, skriver Dorthea Vester.

Hannesminde fotograferet i 1994 til "Kulturhistoriske miljøer i Århus Amt".

En anden forklaring på, at Vester-familien måtte forlade Hannesminde, får jeg af barnebarnet Johs. Vester-Sørensen, der efter ældre familiemedlemmer kan fortælle, at Vester blev nødt til at sælge, fordi han havde mistet store penge ved en bankmands bedrageri. Vester havde for vane at stole på folk, der var så lidt papir som muligt i hans handler, tingene blev ordnet ved håndslag og ved, at man stolede på hinanden. Når Vester satte sine penge i banken, kom han ind i banken med en bunke pengesedler og overlod dem til den bankmand, han stolede på, uden at tælle dem og i tillid til, at bankmanden foretog sig det nødvendige og fik pengene anbragt forsvarligt.

Men den pågældende, som Vester i øvrigt kendte personligt og omgikkes som ven, viste sig ikke at kunne modstå fristelsen til at stikke penge til side til sig selv. Bedrageriet blev opdaget (Vester var ikke det eneste offer for bedragerierne). Manden blev dømt til et længere fængselsophold, og han antog et andet navn, da han efter nogle år kom ud af fængslet. Nøjagtigt hvor stor bedrageriet var, blev aldrig klarlagt, da intet var skriftligt nedfældet. Men skaden var sket, og Vester måtte sælge Hannesminde. Der blev afholdt en større auktion over indboet, og især denne auktion gør ondt på Dorthea Vester, når hun mindes den i sine erindringer.

I "VESTERHAVET"

Efter salget af Hannesminde flyttede Vesters ud til datteren og svigersønnen Sine og Jens Legarth i Kolindsund. Chr. Vester havde hjulpet tre af sine døtre og svigersønner til store gårde ude i Sundet,

Sine og Jens Legarth havde Søholm, Ingeborg og Peter Petersen havde Sivested Odde, og Elisabeth og Theodor Sørensen havde Benzonshøj. Ikke underligt, at man spøgefuldt omtalte Kolindsund som ”Vesterhavet”⁶.

Til den sidstnævnte gård, Elisabeth og Theodor Sørensens Benzonshøj, hørte en forvalter- eller aftægtsbolig, Benzonshus. Den blev nu ryddet til beboelse for Dorthea og Chr. Vester, og her tilbragte de deres sidste år. De var begge 65 år gamle, da de flyttede dertil – begge var født i 1862.

Helt slået ud efter salget af Hannesminde har familien ikke været. I hvert fald kunne de både have pige i huset og bil – godt nok måtte Buick’en skiftes ud med en mere beskedne Citroën. De var for velhavende til at få aldersrente, som folkepensionen hed dengang, og i øvrigt havde de naturligvis også stor hjælp af børnene i nabolaget – de kom med naturalier og hjalp også til ved større rengørings- og vedligeholdelsesarbejder.

Chr. Vester, fotograferet uden for Benzonshus. Det er sikkert ingen tilfældighed at ”statussymbolet” Citroën’en, ses i baggrunden. Billedet er lånt af Annelise og Johs. Vester-Sørensen.

Chr. Vester har haft svært ved at forlige sig med sin nye passive tilværelse, han handlede stadigvæk lidt i de første to-tre år i Benzonshus, men så kom krisen i 1930’erne og handelen ophørte. Dorthea skriver i 1931 i sine erindringer, at ”nu sidder vi jo her og føler os som unyttige mennesker, men vi siger Gud tak for hver eneste dag, vi får lov at leve sammen, og vi har intet savnet indtil denne dag.

⁶ De øvrige tre Vester-døtre: Ida, f. 1887 og næstældst efter Sine, blev som tidligere nævnt gift med gdr. I. P. Pedersen i Kejlstrup. Johanne, næstyngst f. 1902, blev gift med gdr. Svend Baunhøj, Vestergaard i Kejlstrup, og den yngste Gudrun f. 1904 blev gift med Johs. Nielsen, bankmand i Kolind.

Far har tit haft svære tider, lidt af tungsind, der er jo så meget gået tabt af temmelig værdi, på hvad måde er ikke nemt at regne ud, dog den forfærdelige krigstid med al dens gullasch, dog der var jo ikke mange, der slap vel igennem det, så vi synes jo nu, vi havde det så fredeligt og godt...”.

Her antydes Chr. Vesters meget svingende humør – og måske også, at det ikke var med Chr. Vesters gode vilje, at han i 1917 måtte sælge Møllerup.

Christian Vester døde i Benzonshus i 1940, 77 år gammel, hvorefter Dorthea flyttede til Søholm og tilbragte sine sidste år der. Hun døde i 1943. Begge blev begravet på Feldballe kirkegård, hvor gravene endnu kan findes.

Benzonshøj er endnu i Vester-slægtens eje, idet den efter Elisabeth og Theodor Sørensen blev overtaget af disses søn og svigerdatter Johs. og Annelise Vester-Sørensen, hvem jeg er stor tak skyldig for materiale til denne artikel. Benzonshøj blev i 1995 overtaget af sønnen og svigerdatteren Theodor og Gitte Vester-Sørensen, hvorefter Johs. og Annelise flyttede ind ”aftægtsboligen” Benzonshus. Her bor de også i dag.

Dorthea og Chr. Vesters gravsted på Feldballe kirkegård. Foran forældrenes gravsten ses gravstenen over de døde børn. Bemærk, at Chr. Vesters navn er stavet, som han selv gjorde det! Både Dorthea og Chr. Vesters forældre er begravet i samme gravsted, men de to gravstene over dem ses ikke på billedet. Foto ved. forf. aug. 2008.

(Artiklen er skrevet til ”Molsbogen 2008” og kan også ses der